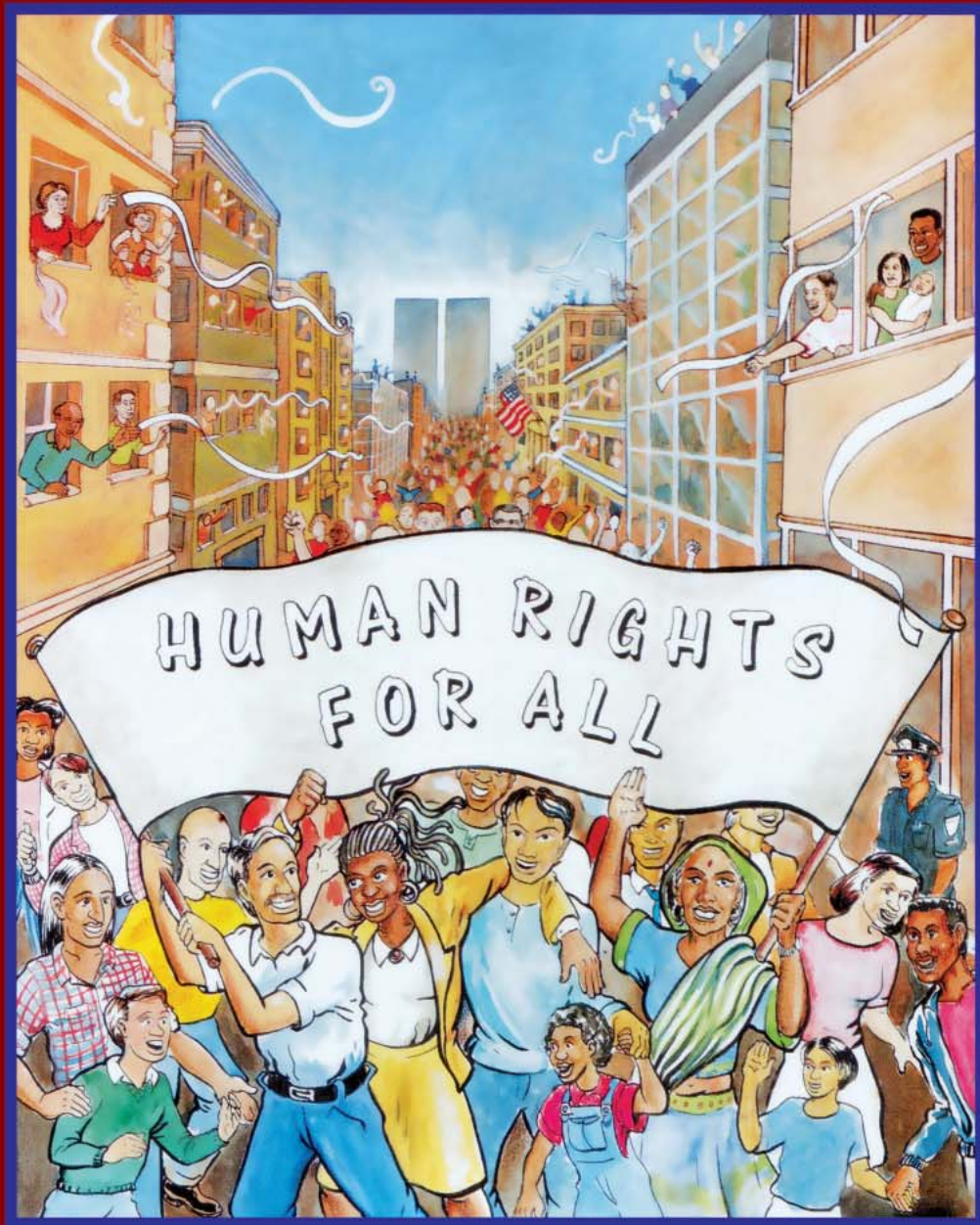
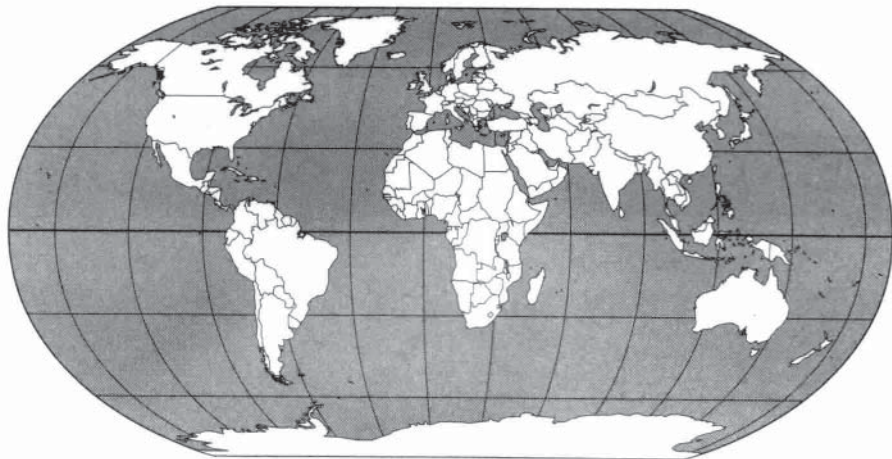

သုခ၊လုံခြုံခင်း ပိုင်းတု၊တင်းလှိုင်

National Institute for Citizen Education in the Law

သုခ,လံးဂူဆ်း ပိုဝ်းတၢ်,တင်းလူင်

(မၤဂးစးဆ်း)

လမ်းဆွဲ

ဂဏ် ၁ သုခ်,လံးဂူခ်းဆံ့ ပိခ်လိဝ်းလံ့

- ဂ။ ဂူခ်းခမ်း — ၂
- ခ။ ဇေဝ် ဆွဲးလိဝ်းမိုဝ်းမုး,လုဂ်းဆိုင်; မုးတေလိဝ်း သုခ်,လံးလိဝ်းလံ့ — ၄
- င။ လိဂ်းပိုခ်းအဝ်,လွင်းသုခ်,လံးဂူခ်း ကခ်းဂိဝ်,တင်းလုခ်း — ၅
- လ။ လံးလိဂ်း,လဆံ့ သုခ်,လံးဂူခ်း ခလ; ပုခ်းဗွခ်း — ၁၁
- သ။ လိဝ်းတိုဝ်း သုခ်,လံးဂူခ်း ကခ်းလံးဂူခ်းယဝ် — ၁၈

ဂဏ် ၂ သုခ်,လံးဗွခ်း,ပံးမိုဝ်း ဆွဲးတီးမုဂ်းခလေလိယဝ်,ဆိုင်;

- ဂ။ တု,ခပ်းဂူခ်းလွမ်း ဆွဲးလွင်းပခ်,ပွင်မိုဝ်းဆံ့ လမ်,လွင်းဂု။ — ၂၂
- ခ။ ဆွဲးလွင်းပခ်,ပွင် လံးတီးမုဂ်းခလေလိယဝ် ဆွဲး ဂူခ်းမိုဝ်းခပ်းဂူခ်းလွမ်းလံးလိဝ်းလံ့ — ၂၄
- င။ လွင်းယဝ်,ဂုခ်းတိမ်းပိုတ်, ဆံ့ ပိခ်ကခ်းလံ့။ ဆံ့ ထုဂ်,မဂ်းတတ်းဂု။ — ၃၀
- လ။ ခွတ်,ဗွတ်;လွင်ပွင်လိဝ်း ဗွခ်း,တီးမုဂ်းခလေလိ တု,လုတ်းယွမ်း လွင်းမဝ်,လိဝ်းကု,ဆု, — ၃၆

ဂဏ် ၃ လွင်းဂူခ်း,လုခ်းလိဝ်းမိုဝ်း ခလ; ပိုဝ်းပံးလံးဂူခ်းကခ်းဗေင်,ဗေခ်း ဝံးလင်တိုလုပံး

- ဂ။ မဂ်းတတ်းသုခ်,လံးဂူခ်း ယွခ်းလွင်းဂူခ်း,လုခ်းလိဝ်းမိုဝ်း — ၅၂
- ခ။ ပိုဝ်းပံးလံးဂူခ်း ကခ်းဗေင်,ဗေခ်း။ ယမ်းသေဂေု,ဂေု။ လံးထုဂ်,ဂုမ်းခင် ဂူဝ် တိုလုပံး — ၅၅
- င။ ပိုဝ်းပံးလံးဂူခ်း ကခ်းဗေင်,ဗေခ်း။ ယမ်းသေဂေု,ဂေု။ လံးထုဂ်,တင်,ထိုင်လုခ်းတြး — ၅၉
- လ။ လွင်းဂုမ်းခင် ခလ; လွင်းခုတုဂ်ခုလံ့ — ၆၃
- သ။ ငဝ်းလံးဆွဲးခွဂ်း — ၆၆
- ဇ။ တမ်း,တံ။ ဂံးခ်းကခ်း ခလ; ဗွခ်းယွခ်း — ၇၀

ဂဏ် 4 သုခ်းလံး ဖှံးဂဏ်ဂူခ်း ခလး ဖှံးမၢ်းမိး

- ဂ။ သုခ်းလံး ဖှံးဂဏ်ဂူခ်း ခလး ဖှံးမၢ်းမိးဆံ ပီခ်လိဝ်းလံး — 74
- ခ။ သုခ်းလံး သၢခ်ခတ်းလွင်းလီဂ်, ခဖေတ်တ်းတေၤဂဏ် — 77
- င။ သုခ်းလံး ဆးရှေ့ဂိုခ်း ခလး လွင်းဂီတ်, ခစေ့ဂင်း — 85
- လ။ သုခ်းလံး တၢၤဂုမ်, ထူခ်းဖှံးဂီခ်းသွခ်း — 89
- သ။ သုခ်းလံး တၢၤဂုမ်, ထူခ်းတင်း ခင်းဆမ္တတင်းဂိခ်း၊ ဂိုခ်းယေး ခလး လွင်းတူလ်းထိုင်ပံးယူ, လီ — 94
- ဇ။ လွင်းပိုင်, ငမ်း ခင်းခင်း။ သုခ်းလံးဂေၤလွဲဗွဲမခ်း ခလး တင်းလုဂ်, ဂူခ်းမိုင်း — 98
- တ။ သုခ်းလံး တၢၤဂီတ်းဂၢခ်း။ ငင်းလံးဂၢခ်း၊ ငိုခ်းလိခ် ခလး လွင်းပူဆံပီခ်လုလံး — 100

ဂဏ် 5 မိုင်းဂိုတ်, ပီခ် လွင်းပူဆံပီခ်တေၤ, သုခ်းလံးဂူခ်းဆဆံ တေၤလံးဂီတ်းဂၢခ်းလံး

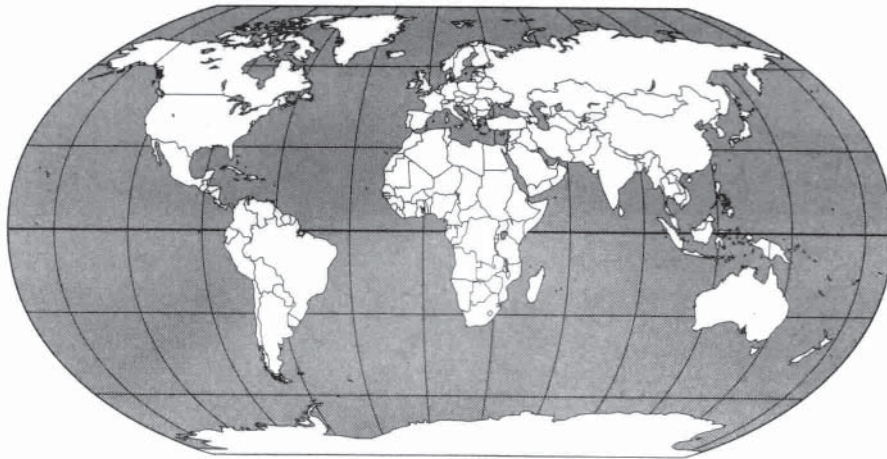
- ဂ။ ဂေၤလိတ်းပတိဂ်းခတ်း ဂၢမ်, တိုင်းလံးရှံ။ ဂုမ်ခွင်လုပိုင်ဂၢခ်း၊ ဝံဂူခ်းဂၢင်တိတ်းတတ်း ခလး လံးလုဂ်းလွံးဂေၤသံ, — 106
- ခ။ မူ, လုမ်း ခလး လံးဂၢခ်း ဆးပိုဆံတီး၊ လိုင်မိုင်း၊ တူင်, တၢင်, ခလး လဆံဂူခ်းမိုင်းမိုင်း — 116
- င။ လိုင်မိုင်းတၢင်, ဂၢခ်းခပ် ခင်းလိမ္လွမ်း လွင်းဂီတ်, လုလ်း သုခ်းလံးဂူခ်း — 132

တွမ်းသွံးလွမ်းလင်

- ဂ။ လိဂ်းပိုခ်ဖေၤ, လွင်းသုခ်းလံးဂူခ်း ဂၢခ်းဂီတ်, တင်းလုမ်း (ခေးရှုဂ်း) — 141
- ခ။ လိဂ်းပိုခ်ဖေၤ, လွင်းသုခ်းလံးဂူခ်း ဂၢခ်းဂီတ်, တင်းလုမ်း (1948) — 143

ဂန် 1

သုခ၊လုံခြုံရေးနှင့် ပီတိရှိရန်

လမ်းဆွဲ ခွင့်ပြုချက်

- ဂ** ဂန္ထဝင်
- ဗ** ဗေဒ နှင့် နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး။
မြို့တော်၊ လူမှုရေး၊ လူမှုရေး
- င** လိင်ပိုင်းဆက်ဆံမှု၊ လူမှုရေး၊ လူမှုရေး
ကဆက်ဆံမှု၊ တင်းကြပ်မှု။
- လ** လမ်းညွှန်၊ လမ်းညွှန် သုခ၊ လုံခြုံရေး စလုံး ပုဒ်မ၊ ဖွဲ့စည်းမှု။
- သ** လုံခြုံရေး သုခ၊ လုံခြုံရေး ကဆက်ဆံမှု၊ ဖွဲ့စည်းမှု။

ကိန်းကန်း ခွင့်ပြုချက်

ဝါးလင် လူ့အခွင့်အရေး ဖွဲ့စည်းမှု၊ စတင်မှု၊

- (1) သမီးလိင် တီးပွင့်၊ သုခ၊ လုံခြုံရေး ကဆက်ဆံမှု၊ လုံခြုံရေး။
- (2) မိမိတို့ကို လုံခြုံရေးသုခ၊ လုံခြုံရေးလုံခြုံရေးနှင့်သေ
သွားမှု၊ ပတ်ဝန်းကျင်၊ ကဆက်ဆံမှု၊ မိမိတို့နှင့်ဆက်ဆံမှု။
- (3) သမီးလိင် တီးပွင့်၊ စောင့်ရှောက်မှု၊ သုခ၊ လုံခြုံရေး
ကဆက်ဆံမှု၊ တင်းကြပ်မှု (UDHR) ။

ဆီဆီပီးပူဆွဲ

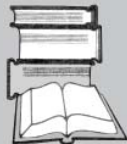
ပန်းပိုင် ကဆံ့စွာဂင်းပဆံ
ဂူဆီးရှင်း ခလး ဂမ္မိဂီမ်ပဆံ
တၢ၊တူင်းပူင်းဂူဆီးရှင်း
ဆီဆီသင်းဆွဲ မာင်ဗဝေ၊
လံးထုဂ်၊ရှဆီပီဆံ
ကဆံ့စာတ်းစွပ်၊တေ၊
လွင်းလွတ်းလီဝ်းဂူဆီးရှင်း

ဂ ဂွမ်းဆမ်း

ဈေးကီဆီးကားဆီး ခွင်ပပံဆီးလမ္မံ ပီဆံတၢ၊ရှီတ်းရှီး ဂူဆီးဂူဆီးဂေ၊ ဂူဆီးထိုင်လွင်း သုဆံးလံး
ဂူဆီး ဆဆံ့ယဝ်။ ဂူဆီးရှင်းဆွဲ လွင်းမီးသုဆံးလံး ကဆံးလုဂ်တီး “သဗေ၊ဝတြး” သေ
ပဆံပံတၢ၊ဂေ၊လွဲဂေ၊ဆဆံ့ ဆဆံ့ရှိုဝ်။ ပေးမီးဆံ ပီဆံလှိုဝ်းလွဲ။ ယွဆံ့သင် ရှင်းရှားသမ္မိမီး
သုဆံးလံးလှိုဝ်းဆဆံ့။ ဂမ္မိဆံဆံး ဂံးလ၊ဝ၊ ဂူဆီးဂူဆီးဂေ၊ဆွဲ ထုဂ်၊လံးလွတ်းလီဝ်း
ရှိုဝ်း ဆံ့ယဝ်။ လွင်းလွင်းလီဝ်းဆံ ပီဆံသုဆံးလံးဂူဆီးယဝ်ရှာ။ ပေးမ္မံးတွပ်၊ဝ၊ လှိုးရှိုဝ်း
ဆံ မ္မံးစွပ်၊ဝ၊ပွင်၊လှိုဝ်းရှိုဝ်။ ဂူဆီးဆိုင်ဂေ၊ဆွဲ ခိုင်ရှီတ်းလံး ဆင်၊ဂင်လွဲမဆီးမီး ဆဆံ့ယူ၊
ရှာ။ ဆံ့ပွင်၊ဝ၊ လွင်းလွတ်းလီဝ်းယဝ်ရှာ။

ပန်းပိုင် ကဆံ့စွာဂင်းပဆံ ဂူဆီးရှင်း ခလး ဂမ္မိဂီမ်ပဆံ တၢ၊တူင်းပူင်းဂူဆီးရှင်း
ဆီဆီသင်းဆွဲ မာင်ဗဝေ၊ လံးထုဂ်၊ရှဆီပီဆံ ကဆံ့စာတ်းစွပ်၊တၢ၊ လွင်းလွတ်းလီဝ်းဂူဆီးရှင်း
ယဝ်။ တူပ်ယာင်၊လမ္မံ- ရှမ်းဝ၊ ပီဆံဂူဆီးဂေ၊ဂါဆံရှိုဝ်းရှာ့စပ် ကဆံးလင်းရှီတ်းရှာ့လံး
တီးတၢင်၊ဂေ၊ဆဆံ့ သေတၢ၊ဂေ၊ ပေးထိုင်တီးဝ၊ ပီဆံကဆံ့စာတ်းစွပ်၊တေ၊ လွင်း
လွတ်းလီဝ်းစပ်ဆံလိုင် တၢ၊တေတီဝ်းတတ်း လွင်းထုဂ်၊စာတ်းစွပ်၊ရှိုဝ် ကဆံးထုဂ်၊ဆဆံ့လှို
လွမ်းလုလှိုး ရှင်းပီဆံလုဂ်းဂူဆီးခလး ထုဂ်၊မီးသုဆံးလံးလှိုဝ်းဆင်၊ရှိုဝ်ဆံ တၢ၊တေဂူဆီးထိုင်
ဆဆံ့လှို စပ်းပးပံ့ယဝ်။

ဈေးယိုင်းကားဆီးပိုင်လှိုင် ခွင်ပပံဆီးဂဆံဆိုင်လမ္မံ ပီဆံတၢ၊လှိုးထီမ် လှိုဝ်းလီဝ်း
ရှီဆီးသုဆံးလံးဂူဆီးဆဆံ့ လုလှိုးတင်း လွင်းကုပ်၊လာတ်းတွပ်၊စာဆံတေ၊စပ် ဂမ္မိဂေ၊
ဆဆံ့ယဝ်။ တၢ၊တေရှီတ်းပီဆံလံးလမ္မံ သုဆံးလံးဂူဆီးဆဆံ့ ပွင်၊ဝ၊ကဆံလှိုဆံ ဂူဆီးရှင်း
ဂွလှိုးဂုမ်၊လာမ်းထာင်၊ကပ်ကပ်၊လံး၊ ဂးတၢင်းတေလံး လာတ်းကွပ်၊မွပ်၊စဆ တၢင်းရှပ်းရှဆံ

ဈေးဂွမ်း တၢ၊ရှူ

- ဂူဆီးပိုဆံမိုင်း ခွမ်းစတ်း
- သုဆံးလံး ဂူဆီးပိုဆံမိုင်း
- ပာင်ဂုမ်လှိုင်
- လိဂ်းရှမ်းမံ
- သုဆံးလံး ဖြံ၊လီဆံးခး
- ဈေးပိုဆံဗဝေ၊
- သုဆံးလံး ဖြံ၊ခိုဆံးယွဲ၊မုဆံးလီဝ်း
- သုဆံးလံး ဖြံ၊မာဂ်းမီး
- သုဆံးလံး ဖြံ၊သိုင်၊ပီတုံလွမ်
- ဗီဝ်းမုလှိုင်လၢင်းရှိုဝ်း
- သုဆံးလံးဂူဆီး
- သုဆံးလံး ဖြံ၊ပန်းပိုင်တြး
- သုဆံးလံး ဖြံ၊တိုဝ်းဂမ်
- သုဆံးလံး သဗေ၊ဝတြး
- သုဆံးလံး ဖြံ၊ပီးမိုင်း
- သုဆံးလံး ဖြံ၊ဂဆံဂူဆီး

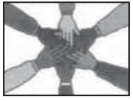
e:yiw<ru<cal<q<ee wj,wi:xr,ur:vw,ye; sv; wj,bue;awj,
wi:pype t e tr,zrqv;ee beOisv; vr,vi;/

ရှမ်းသေသမ္မတလံးတုင်းထွမ်၊တင်းခံးလုံပိုဆ်းဆဲးယဝ်။ဂူဆ်းရှမ်းဆွံပေးဝးမေတုင်းထွမ်၊တင်းရှပ်ရှပ်ပိုဆ်း၊ကဆ်ရှမ်းကမ်၊ဗွမ်လုံဆဲးသေရှု။ထိုင်ပွင်၊လုံလွမ်းဂွမ်၊လင်၊တေတိုင်းမီးမးတိုဝ်တင်းတၢ၊ရှု။ထိုင်၊ပဆ်ရှိုင်းတေ၊သုဆ်းလံးဂူဆ်းဆဲးယဝ်။ဆ်းလိုင်၊မိုင်းတီးမွန်းစရေဇီဆိုင်လုန်းဆဲးဆဲးတၢ၊ရှ်းဂူဆ်းရှမ်းတုင်းထွမ်၊တင်းရှပ်ရှပ်ထိုင်ကဆ်လင်၊ဂပ်၊ကမ်၊ဗွမ်လုံလံးဆဲးသေယွမ်းရှပ်ကပ်ဆွံမာင်ဗေပ်၊တေယာပ်၊ယိဆ်းယူ၊သေတၢ။သမ္မပိဆ်းကမ်လမ်၊လွင်းကဆ်တမ်းလံးရှိုတ်းဂျ၊ယဝ်။ခိုဂ်တွမ်းဆု၊လမ်ပေးပိဆ်းစာမ်းယမ်းကဆ်တေလံးပဆ်းစေးတိမ်းတတ်းတၢ၊လင်၊ဂပ်၊ကပ်ပိုင်၊ခိုဆ်းမိုင်းလင်၊ဂပ်၊ဆဲးဆဲးယိုင်၊ခိဆ်းလမ်၊လွင်းတိုင်းယဝ်။

ရှမ်းမုင်းမွင်းဝးပပ်ဆဲးတေလွံးလံးတၢ၊ဂူဆ်းရှမ်းလုံတိုင်းလံးကဆ်ကမ်၊ရှမ်းရှပ်သေဂေးလိတ်းပဆ်ရှုကဆ်ဂိပ်၊တင်းသုဆ်းလံးဂူဆ်းဆဲးဂျ၊ယူ၊ဆဲးယဝ်။ဂူလုးဂေးဂမ်းရှပ်သေစလးဂူဆ်းရှမ်းကိပ်၊လုမ်းလွင်ပွင်လိုင်၊တင်းဆမ်ဆွံတိုက်ရှိုတ်းယပ်ရှိုတ်းထိုင်၊လွင်းခိဆ်းစေးစုလုံတေ၊သုဆ်း၊ဂေးဗွမ်မမ်းလုံ၊လွင်းပူဆ်းပိဆ်းလူလံးတေ၊သုဆ်းလံးဂူဆ်းရှမ်းတၢ၊လုံတၢ၊လံးလုံယူ၊ဆဲးယဝ်။တၢ၊စရှပ်တင်းရှိုတ်းလိုင်ဆင်၊ဆဲးဆွံမာင်ဗေပ်၊တမ်းလံးလုံတိုင်းလံးရှမ်းရှပ်ယူ၊သေတၢ၊ဂေး၊စေးယိုင်၊ကဆ်းစွင်ပပ်ဆဲးလိုင်ပိဆ်တၢ၊လိုင်၊စဆဲးလွင်းဝးတၢ၊ဂေးလိတ်းပဆ်ရှုဆွံတိုက်မီးလံးတင်းကဆ်ကမ်၊လုးလံးရှမ်းရှပ်ကဆ်လုံ၊ဂေးလုံ၊လံး၊ထုဂ်၊ဂေးထုဂ်၊လုံ၊ဂျ၊ယူ၊ဆဲးဆဲးယဝ်။

လိုင်၊သုဆ်းလံးဂူဆ်းဆွံပေးယွမ်းထိုင်ဗေဝပဆ်းဂူဆ်းရှမ်းယူ၊ဂူဗဝမ်းဝမ်းစလးတၢ၊တေလိပ်းရှိုတ်းလွင်းသုဆ်းလံးဂူဆ်းဆွံလမ်၊လွင်းတေယဝ်။ဆင်၊ရှိုပ်တေတိုင်းပွင်၊လုံလံးလွင်းဝးသုဆ်းလံးဂူဆ်းယာင်၊လုံသမ္မဂိပ်၊ဂပ်၊တင်းရှမ်းရှမ်းဆမ်လံး

ပခင်ရှု သွင်

လှိုက်၊ရှုသုခမ်းလံး ပိုင်းတု၊ လိုင်းမိုင်းမံ၊

- (1) စံးလှိုတုလှိုင်းသေ နှိတ်းဆေ သီဆင်းမံသုခမ်းလံးသမ်ယာင်၊ ကဆိမ်းထာင်၊ဝုး ထုဂ်၊ လဝံလွင်းပခင်ဆဆံးလး။
- (2) ရှမ်းကဆိ ပိဆိ၊ပံ၊ရှမ်းရှင်လွမ်း လွင်းသီဆင်းမံ၊ဗုဒ္ဓ၊စဝ်းလုမ်း ဂေ၊လှိုဂေ၊ဆဆံးလး။ ယဝံသမံ လှိုက်၊ကပ်သုခမ်းလံး၊ ကဆိသုရှမ်းဗုဒ္ဓမံလှိုဝုး ပိဆိကဆိလမ်၊လွင်းဆဆံး ယု၊ရှိုးလှိုဝံသိဝ်းစေးလး။
- (3) သုခမ်းလံး၊ ကဆိလုမ်းသုလှိုက်၊ဝံဆံ ဆင်၊ရှိုဝ် ဗုဒ္ဓ၊စဝ်းလုမ်းရှုးဂေ၊ တေရှဆိလံးလီင်း ဆဆံး တိမ်းသို၊ဆိဝ်မာင်လေ၊လှို ရှိုဝ် ပိဆိလမ်လး။ တိက်၊ကဆိတုလှိုင်း တင်းသုခမ်း လံး၊ ကဆိလုမ်းပိုဆိးလှိုက်၊ဝံဆဆံးလး။ သုခမ်းလံး၊ ကဆိပုးဆိးသီဆင်းမံ၊ ဗွင်ရှုးလုမ်း ဆဆံး ပိဆိယာင်၊လှို။ ကဆိရှုလှိုင်းပုးဆိး လုမ်းဂမ်းဗုဒ္ဓ၊ဆဆံး ပိဆိယာင်၊လှို။
- (4) ပခင်ရှုဝ်စေး၊ယုဂ်းယာင်၊သေ ရှပ်းတုမံတုလှိုင်း သုခမ်းလံး၊ကဆိပုးဆိး သီဆင်းမံ၊ဗွင်ရှုး လုမ်းဆဆံးလး။
- (5) ဆိးသီဆင်းမံ၊ ကဆိရှပ်းတုမံကဆိဆဆံး လွင်၊ပုးဝံသုခမ်းလံး၊ ကဆိသမ်ဆိစတိးကဆိရှိုဝ်။ ပေးပုးဆံ ပိဆိလှိုင်းလှို။

လှိုက်၊ပိုဆိဗေင်၊ လွင်းသုခမ်းလံးရှုဆိး ကဆိဂိဝ်၊တင်းလုမ်း

သုခမ်းလံးရှုဆိးလှိုင်းဆံ ကမ်၊လှိုးကဆိမံ၊ လွင်းသုခမ်းလံးရှုဆိးဆံ ရှုဆိးရှပ်းစံးလှိုမုး မီး ပိဆိလံ၊ပာဂ်၊ပီးယဝံဆံ ဆေဝံဆိးပိုဆိးယု။ ငဝ်းရှပ်း၊ဗွင်သုခမ်းလံးရှုဆိးဆံ တုလှိုင်းရှပ်းလံး တီးလမ်းရှိုင်းပိုင်း ဗွင်လုမ်းဗုဒ္ဓ၊လှိုင်း လး ဗုဒ္ဓ၊တိက်၊ပံးရှပ်းစဝ်းဆဆံးယု။ ဆိးဗုဒ္ဓ၊ တိက်၊ပံးရှပ်း ဗွင်မုဂ်ဗုဒ္ဓ၊ရှုဆိးလုမ်းဗုဒ္ဓ၊ ကဆိဂိဝ်၊တင်းသုခမ်းလံးရှုဆိးဆံ မီးမုး စေး၊ ပိဂ်၊ပိုင်းကဆိ ကဆိလမ်၊လွင်းဆဆံး လိမ်မိုဝ်းကွဆိယဝံ။ ဆိးယီဆိ၊ငးဂမ်းဗုဒ္ဓ၊ ရှပ်းထိုင် ဝုး ရှုဆိးယေးဂေ၊လှိုဆံ ပိဆိယုးဆိတုပိုင်းယု၊ ဗွင်မု၊မုဂ်ဗုဒ္ဓ၊ရှုဆိး ဆိသေ၊ ဆိးယီဆိ၊ ငးဂမ်းဗုဒ္ဓ၊သမ်ရှပ်းထိုင်ဝုး လုမ်းရှိုင်းရှိုင်း၊ လုမ်းလမ်းရှိုင်း ရှိုဝ် မု၊တုလှိုင်းရှုဆိးဆံ လင်၊ပိဆိယုးဆိတုပိုင်းယု၊ ဆိယဝံ။

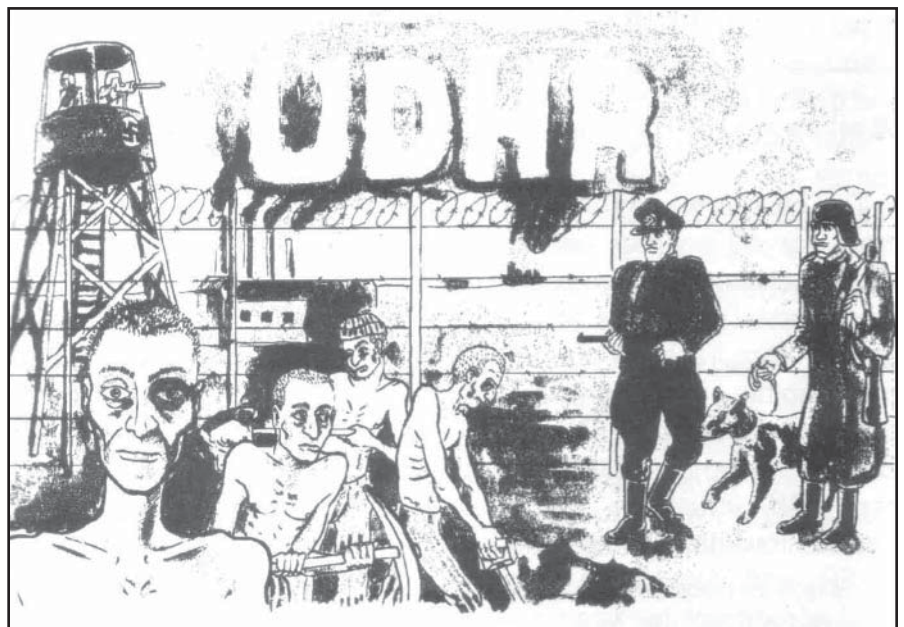
ဆီဆံပံးဝူဆံ့

မုၢ်ဖုၣ်ဂူဆံးတၢ်ဒၣ်ဆံ့ ဆၢ်,ဂူဝ်
လုၢ်လုၢ်မံးစၢ် တၢ်ကၢမ်,လွံ.တိုဝ်း
မၤ,ဂူဝ်း ခလး; လွၣ်ဂူၢ်ဂူၢ်ဆံ့
ကွၢ်မၤတၢ်တံးဝံ့သေ၊
တၢ်,ဂၤ,ဖုၣ်ပူဆံ့ပီဆံးစၢ်တၢ်စၢ်
ဆံးဂၤ; တၢ်မံးမီးဝံ့ တူတံးတၢ်မံး,ယဝ်။

လုၢ်လုၢ်လုၢ်လုၢ်,ယီၤဆံး,ခလးသေ ပီၢ်,ပိုၣ်ဂူဆံးယူ,သေတၢ်. ဂီၢ်,ဂၢ်းဂၢ်းဆံးလုၢ်လုၢ်
ဂၢ်းဖုၣ်လုၢ်လုၢ် လံးဂူဆံး ဖုၣ်လုၢ်လုၢ်ဂၢ်းပံးဆံးယူ,။ ဆံးဂၢ်းဆံးဆံး ဆံးပုး လွၣ်ဆံးယဝ်
တၢ်, သီဆံးလုၢ် ခလး; ဂူၢ်,ဂူဆံးမုၢ်ဆံးယူ,ယဝ်။ မုၢ်ဖုၣ်ဂူဆံးတၢ်ဒၣ်ဆံ့ ဆၢ်, ဂူဝ်
လုၢ်လုၢ်မံးစၢ် တၢ်ကၢမ်,လွံ.တိုဝ်း မၤ,ဂူဝ်း ခလး; လွၣ်ဂူၢ်ဂူၢ်ဆံ့ ကွၢ်မၤတၢ်တံး
ဝံ့သေ၊ တၢ်,ဂၤ,ဖုၣ်ပူဆံ့ပီဆံးစၢ်တၢ်စၢ် ဆံးဂၤ; တၢ်မံးမီးဝံ့ တူတံးတၢ်မံး,ယဝ်။ မုၢ်
ဖုၣ်ဂူဆံးတၢ်ဒၣ်ဆံ့ ကွၢ်မၤတၢ်တံးဆံး လွၣ်ဆံးယဝ်တၢ်, ဂၤ,ဖုၣ်ပူဆံ့ပီၢ်,ပိုၣ်ဂူဆံး ဂူဝ်
ဂၤ,ဖုၣ်ပူဆံ့ဂၢ်,မူဆံးဂၢ်ဆံးဆံးယဝ်။ ဂၢ်ဆံးဆံးဆံးတၢ် ဂၢ်ယဆံးတၢ်တံးဝံ့, တၢ်,
တၢ်ဂူၢ်ဂူၢ်တၢ်လုၢ်မံး စၢ်,ဖုၣ်လုၢ် (ဂူၢ်ဂူၢ်, ဂူၢ်ဆံးထီၣ်) ကၢ်ဆံးတၢ်,တၢ်မံး,တၢ်လုၢ်လုၢ်ဂၢ်
ဝံ့ ဆံးခလး;ဂၢ်ဂူဆံးဂၢ်ဆံးဆံ့ လုၢ်,လွၣ်,ဂူဝ်; ဆံးယဝ်။

ပိုၣ်,တၢ်, လုၢ်မံးကၢ်ဆံးစၢ်,ဖုၣ်လုၢ်လုၢ်တၢ် ဂူဆံးလံးလံးမိုၣ်. ပိုၣ်လုၢ်လုၢ်လံး
ယၢ်,ဆံးလုၢ် ဂူၢ်,ပုးလံး;စၢ်,ဖုၣ်လုၢ် ကၢ်ဆံးတၢ် သုဆံး,လံးဂူဆံးပိုၣ်လုၢ်ဆံ့ ပီဆံးကၢ်
လုၢ်,လွၣ်,သုတံးယဝ် ဆံးဆံ့ မၤဆံး, ယၢ်,ယီၤဆံးဝံ့ယူ,။ လုၢ်ဆံးဆံ့ ယၢ်,ပီဆံးမၤ
မိုၣ်; 1948 ယၢ်,လုၢ်လုၢ်မိုၣ်,လုၢ်လုၢ်လုၢ်လုၢ်လုၢ်လုၢ် (ယူၤဂီၢ်ဆံး) ခလး 14 မိုၣ်
ကၢ်ဆံးလုၢ်တၢ်ဆံးတၢ်လံး; လွၣ်,ပိုၣ်,ပံးမိုၣ် ကၢ်, လုၢ်လုၢ်ဆံး,ပံးလုၢ်လုၢ်လုၢ်
လုၢ်,ဖုၣ်.ခလး မၤ,ဂူဝ်,လုၢ်မံး ပိုၣ်,တၢ်,မံး,တၢ်, လုၢ်,ပိုၣ်,လုၢ်,လွၣ်,သုဆံး,လံးဂူဆံး
ကၢ်ဆံးဂီၢ်,တၢ်,လုၢ်,ဆံးယဝ်။ လုၢ်မံးကၢ်ဆံး, ဂူၢ်, ဂူၢ်မၤသုဆံးလွၣ်,သုဆံး,လံးဂူဆံး
ဆံးသေ လုၢ်,ပိုၣ်,လုၢ်, ကၢ်ဆံးလုၢ်မံး,တၢ်,ဆံးသုဆံး လံး,လုၢ်,မၤ,မံး,မၤ; ဆံးပၢ်
ဂူၢ်လုၢ်လုၢ်လွၣ်,လွၣ်, လုၢ်,ယူၤဂီၢ်ဆံး မိုၣ်; 1948 ဆံးယဝ်။

လုၢ်,ပိုၣ်,လုၢ်, လွၣ်,သုဆံး,လံးဂူဆံးဆံ့ ပီဆံးကၢ်သၢ်ဆံးတၢ်တၢ်, လွၣ်,စၢ်
လုၢ်,တၢ် ဂူၢ်,ဂူၢ်လုၢ်လုၢ် ကၢ်ဆံးဂူၢ်,ပီဆံးမၤ ဆံးဖုၣ်,သုၢ်,လုၢ်,ပုၢ်,လုၢ်,သုဆံး

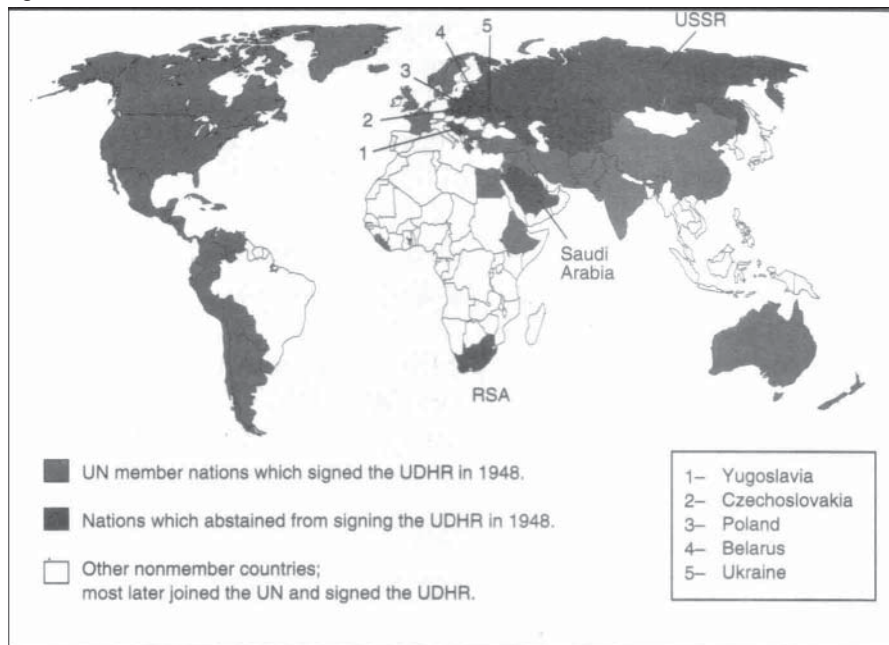

v|u|y|e|z|o, v|i|Oe,v|ue|: t|e|u|o|w|i|:v|r|; (UDHR) e y|e|t|e|O|e|c|w|:
a|w|j, v|i|c|q|q|c|;w|p|u|:p|i|v|i|c|o t|e|u|w|,y|e|r|j| e|:z|i|:O|u|:v|r|; 'j|.y|u|x|e|;O|i
e|e|b|o/ b|i|r|i|c|i (UDHR) e y|e|t|e|v|/

ယဝ်။ လုမ်းဖျာလုင်ဆုံ လံးရှုင်ထုင်းလုး ဇီဆဲးဂါဆဲး ဂျီဆဲးသံ၊ ကဆဲးဆဲးလီးစပ်
ဇီဝ်းမူလုံပိတ်းလုံင်ရှုင်းဂူဆဲးဆဲးမုး သိုဝ်းဆဲးတဆဲးတယဝ်။ ဆုံလမံ ပီဆဲးဗွမ်းယွမ်း
ရှုင်းရှုင်လုင် ခွင်တု၊တဆဲးလီးယဝ်။ ဆဲးစဂး 1939 တင်း 1945 ဆဲး ဂူဆဲးဂျိုဝ်းစပ်
ရှုင်းလုဆဲးဆုံ ဂွမ်ဂွင်းဂျိုတ်၊ပီဆဲးဂျိုဝ်းမုးသေ လံးထုတ်၊စုးတံပိတ်းယဝ်။ လိုင်းမိုင်း ကိတ်၊
ဂူဆဲးမိုင်း တင်းလုမ်းဖျာဆုံ မုင်းမုင်းယု၊ရှုးတွဆဲးလံးထုင်းထီင်း လွင်းပူဆဲးပီဆဲးလုလံ
တေ၊ သုဆဲးလံးဂူဆဲးလုံင်ဆဲးဆဲးသေ လင်၊ကွဆဲးတီမ်းမုး လိတ်းပိုဆဲးဇာဝ်၊လွင်းသုဆဲးလံး
ဂူဆဲးဆဲးယဝ်။

လိတ်းပိုဆဲးဇာဝ်၊ လွင်းသုဆဲးလံးဂူဆဲးဆုံ ပိုတ်၊ပတ်းဆဲးပုံ ပိုဆဲးငဝ်းလွင်းမုင်းမုင်း
ကိတ်၊ ဂါင်လုံစွင်ဂူဆဲးတင်းလံးဆဲးယဝ်။ လိတ်းပိုဆဲးဇာဝ်၊လွင်းသုဆဲးလံးဂူဆဲးဆုံ တာင်၊
ဗိုဆဲးပုံ ဂါင်လုံစွင်ဂူဆဲးမိုင်း တီးလိုင်းမိုင်းမတ်းမီးထါဆဲးသုင်စပ်ဆဲးဂွင်းကမ်၊ဂုး၊ ပုး
လိမ်ဂါင်လုံစွင်ဂူဆဲးမိုင်း ဆဲးပူဝ်ပတ်၊လုဆဲးစပ် တီးလိုင်းမိုင်းကမ်လံးလုးတမ်၊ လွင်း
တိတ်းတိုင်ဂမ်ဂိမ်းဆဲးလုံ၊ လွင်းဂွတ်းဇာဆဲးဆဲးလုံ၊ လွင်းလုတ်းယွမ်းဗျာ၊ပံးသွဆဲးဂိမ်း
ဆဲးလုံဂွမ်းယဝ်။

လိုင်းမိုင်းစပ် ကဆဲးယွမ်းရှုင်လုံတိုင်း လိတ်းပိုဆဲးဇာဝ်၊လွင်းသုဆဲးလံးဂူဆဲး ဆဲးပီ 1948

e:y< 1948 q i;ri: 14 ri: Ny ty,ueaO ce,wr;rj: vu;ye z10,v i;Oe,v;
ue:bo/ vu;ye z10,t ee;e vu;q r:ci b<t e< 48 ri: Nr;v;q v i:vi:
ro:aO? yw,q i;ri:sw t r,cw: t r,z raO qu:v e<u i rj:bo/

လိတ်းပိုဆဲးဇာဝ်၊ လွင်းသုဆဲးလံးဂူဆဲးဆုံ ကိမ်းကမ်းရှုးလံးပီဆဲး “လက်းလိင်
လွင်းကွင်၊မဆဲး ပိုင်းတု၊ဂူဆဲးတင်းသီင်း စလး လိုင်းမိုင်းတင်းသီင်း” ဆဲးယဝ်။ ဆဲးဆဲး
မီးဝံတွမ်းလိတ်း 30 တွမ်း ကဆဲးပုးသုဆဲးလံး ဂူဆဲးပိုဆဲးမိုင်း၊ ဗျာ၊ပံးမိုင်း၊ ဗျာ၊မတ်းမီး၊

ဆီးဆီးပုံးပူဆို့

လိက်ပိုဆီးအောင်၊ လွင်းသုဆီး၊လုံးဂူဆီးဆို့
ကမ်း၊လုံးစေး၊လုံးစွပ်လုံ ကဆီးစပ်တောင်း
ဂါဆီးပန်းပိုင် ဆိုးစေး၊လုံးပိုင်းစပ်၊
တီးတေးဂေး၊ ပီဆီးလွင်းပိုဆီးအောင်၊ နှိုပ်
စေး၊ပိုတ်၊ပန်းဆေး လွင်းဂီဆီးကဆီး
ဆေးယဝ့်။

ဗြာ၊ဂဆီးဂူဆီး ခလး၊ ဗြာ၊ယီဆီး၊ခလး၊ ဂီဂီ၊တင်း ငဝ်းပိုဆို့ဗြာ၊လွတ်းလိဝ်း ကဆီးဂူဆီးဂူဆီး
ဂေး၊ ဗုလုံ၊ဂဆီးလမ်း၊ပူလုံးလုံးဆေးယဝ့်။ ဂွပ်းဆ် ကဆီးဆီးဆို့ ပီဆီးမုံထတ်းကဆီးတီဂီ၊တူလုံး
လွင်းဝါး၊ ဂူဆီးဆိုင်၊ဂေး၊လုံ၊ တူလုံး၊ပူလုံးဂူဆီး ခလး၊ လိုင်၊မိုင်းစပ်လုံဆို့ မီးလွင်းဆင်ယမ်
တေး၊ သုဆီး၊လုံးဂူဆီးမွက်၊ဂေး၊ရှိုပ်ဆေးယဝ့်။ လိက်၊ပိုဆီးအောင်၊လွင်းသုဆီး၊လုံးဂူဆီး ကဆီး
ဂီဝ်၊တင်းလမ်းဆို့ လုံးထုဂီ၊မန်းမန်းမေး ဆိုးပင်ဂုမ်လူလုံးလွင်းလွင်း၊ ဗွင်လမ်းယူ
ဂီဆီး မိုင်းတီးလိမ်၊ပိုင် 10 ဝဆီး ပီ 1948 ဆေးယဝ့်။ ယမ်းဆေး လုံးလမ်းယူ
ဂီဆီးဆို့ မီး 56 လိုင်၊မိုင်း၊ တ၊ 48 မိုင်းဂမ်ယမ်သေ ကမ်၊မီးမိုင်းလုံသမ်းစတ်း။ တ၊
8 လိုင်၊မိုင်း (ခပေးလေးရသုံ၊ ချိုက်၊ဂွပ်းသလုပ်းဝေးဂီးယိုဝ်း၊ ပုလုံးလိမ်၊ သပ်းတီး၊
ကေး၊လေးပီးယိုဝ်း၊ ဂီဝ်းဗြာ၊ဂါလမ်း၊ ယူ၊စရိုဆီး၊ ရှမ်း၊တပ်သုလုံးဝီးယီတုံ ခလး၊ ယူ
ဂွပ်းသလုံးဝီးယိုဝ်း) သမ့် ကမ်၊ဂမ်ကမ်၊စတ်းသေ လုံးလိမ်၊ဂင်မေးယဝ့်။ လိက်၊ပိုဆီး
အောင်၊ လွင်းသုဆီး၊လုံးဂူဆီးကဆီးဂီဝ်၊တင်းလမ်းဆို့ ကမ်၊လုံးလိက်၊ဂီဆီး၊စပ်းတင်း
ဂါဆီးပန်းပိုင် တ၊လိုင်၊မိုင်းစပ်တူလုံးလွင်းဂမ်။ ကဆီးဆီးဆို့ ပီဆီးလိက်၊ပိုဆီးအောင်၊ ကဆီး
ပိုတ်၊ပန်းဆေး လမ်းဆေး ရှိုပ် လွင်းဂီဆီးကဆီး ဆေးယဝ့်။ လွင်းလူလုံး၊ လိက်၊ရှမ်း၊မုံယူ
ဂီဆီးသေ တ၊ဂူဆီးတင်းလမ်း၊ တေးဆင်ယမ်ရှိုတ်းလွင်း သုဆီး၊လုံးဂူဆီးဆေး လိုင်၊မိုင်း
လုံးလမ်း စပ်းရှမ်းဂမ်သေခလးသင်၊ ယူ၊တီးလိုင်၊မိုင်းလိပ်ဗြာ၊မန်းသေခလးသင် ကွမ်
ပမ်စေး၊ မန်းယိုဆီးရှိုတ်းယူ၊ယဝ့်။ ဂွပ်းဆ် လိုင်၊မိုင်းလုံးလမ်းစွပ်ယူဂီဆီးတင်းသိုင်
(ယမ်းလိပ်မီး 184 မိုင်း) ဆို့ ထုဂီ၊ယွမ်းရှိုတ်း လွင်းဆင်၊စေး၊ပိုဆီးအောင်၊လွင်းသုဆီး၊လုံး
ဂူဆီး ကဆီးဂီဝ်၊တင်းလမ်းဆေးယူ၊ယဝ့်။

စေး၊ပိုဆီးအောင်၊လွင်းသုဆီး၊လုံးဂူဆီးဆို့ လမ်းလွင်းယွမ်းလိုင်၊တီးတုံးဆေးယဝ့်-

- (ဂ) ယွမ်းလုံးလုံ၊တိုင်းပီဆီးလမ်းလိပ် ခလး၊ ငဝ်းပိုဆို့စေး၊တုဂီးယွမ်း ပိုင်းတ၊လူပွင်
လိုင်၊စပ် ပုံ၊ပေးတေး၊သုဆီး၊လုံးဂူဆီး။
- (စ) ယွမ်းလုံးမန်း၊ပီဆီးပန်းပိုင်ပုံ လူလုံးလိက်၊ရှမ်း၊မုံ ကဆီးဂီဝ်၊တင်းလမ်း ခလး၊ ဆေး
တီးတူလုံး၊တင်။ လိက်၊ရှမ်း၊မုံကဆီးဝါးဆို့ ပီဆီးစေး၊လုံးစွပ်လုံ ကဆီးတူလုံးလွင်း ဆိုးစေး၊
သုဆီး၊ဂေး၊ဆင်၊ဂမ်၊ မူ၊လမ်းဆင်၊ဂမ် ခလး၊ လိုင်၊မိုင်းဆင်၊ဂမ် ဆေးယဝ့်။
- (င) ယွမ်းမန်းရှမ်း၊ငုမ်းဆိုင် ပိုင်ငဝ်းပိုင်းမိုင်း၊ ပန်းပိုင် ခလး၊ စေး၊ပိုင်တမ်းလမ်းတြး
စွပ်လိုင်၊မိုင်းဆင်လုံ၊စပ်၊ မုဂုံလမ်းဂီဝ်၊တင်းဂူဆီးမိုင်းမိုင်းစပ်မေး လိပ်မိုင်း၊ခတ၊စီဆီး၊
တီမန်းဆေးခလးယဝ့်။

ဆင်၊ရှိုပ် လိက်၊ပိုဆီးအောင်၊လွင်းသုဆီး၊လုံးဂူဆီး ကဆီးဂီဝ်၊တင်းလမ်းဆို့ တေတိုင်း
စီင်ရှိုင်းဆ် ဆိုးပင်ဂုမ်လူလုံးလွင်းစွပ်ယူဂီဆီး လင်၊မန်းမန်း၊လိပ် လိက်၊ရှမ်း၊မုံသွင်
ဗိုဆီးယဝ့်။ ဆို့လုံ လိက်၊ရှမ်း၊မုံလွင်းသုဆီး၊လုံးဂူဆီးပိုဆို့မိုင်း ခလး၊ သုဆီး၊လုံးဗြာ၊ပီးမိုင်း
ကဆီးဂီဝ်၊ဂူဆီးမိုင်း (International Covenant on Civil and Political Rights:
ICCPR) ဂီဂီ၊တင်း လိက်၊ရှမ်း၊မုံလွင်းသုဆီး၊လုံးဗြာ၊မန်း၊ဗြာ၊ဂဆီးဂူဆီး ခလး၊ ဗြာ၊
ယီဆီး၊ခလး၊ ကဆီးဂီဝ်၊ဂူဆီးမိုင်း (International Covenant on Economic, Social